

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

**PAŽYMA
DĖL JUNGTTINIŲ TAUTŲ VAIKO TEISIŲ KONVENCIJOS ĮGYVENDINIMO ATASKAITOS
PROJEKTO**

2019-11-27 Nr. NV-3311

Vilnius

Teikėjas – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM).

Tikslas – pateikti Vyriausybei svarstyti Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo jungtinės V-VI ataskaitos projektą.

Dabartinė situacija. Vaiko teisių konvencija (Konvencija), ratifikuota Seimo 1995 m., įpareigoja valstybes nars užtikrinti vaikų teisių apsaugą ir jų gerovę.

Periodinės ataskaitos teikiamos JT Vaiko teisių komitetui (Komitetas) kas penkeri metai, sudarant galimybę teikti jungtines ataskaitas. Jungtinę III-IV ataskaitą Lietuva gynė 2013 m.

Baigiamosiose išvadose dėl III-IV ataskaitos Komitetas pateikė rekomendacijas dėl: išsamių renkamų duomenų apie vaikus užtikrinimo; atitinkamų institucijų aprūpinimo reikalingais žmogiškaisiais, techniniais ir finansiniais ištekliais; geriausių vaiko interesų reglamentavimo; vaiko teisės būti išklausytam sustiprinimo; anonimiško vaiko atsisakymo (gyvybės langelių) praktikos nutraukimo; fizinių bausmių uždraudimo; nacionalinės koordinavimo sistemos, skirtos kovai su visų formų smurtu prieš vaikus, patvirtinimo; veiksmingo pranešimų apie išnaudojimą ir smurtą prieš vaikus tyrimo užtikrinimo; veiksmingos psichoterapinės pagalbos vaikams, kurie yra seksualinio išnaudojimo ir prievartos aukos; paramos šeimai kokybės padidinimo ir prieinamumo; alternatyvių globos šeimoje ar bendruomenėje tėvų globos netekusiems vaikams formų plėtros; įvaikinimo proceso palengvinimo; veiksmingo ir be diskriminacijos neįgalių vaikų poreikių tenkinimo, teisinių nuostatų, susijusių su inkliuziniu švietimu, ruošiant mokytojus ir aprūpinant mokyklas būtina įranga, įgyvendinimu; motinos ir vaiko sveikatos programų finansavimo padidinimo; psichikos sveikatos paslaugų kokybės ir masto gerinimo; holistinės nepilnamečių justicijos sistemos sukūrimo; valstybės garantuojamos teisinės pagalbos kokybės; apsaugos vaikams aukoms ir (ar) nusikaltimų liudytojams užtikrinimo; Konvencijos fakultatyvinio protokolo dėl pranešimų procedūros, Konvencijos prieš kankinimą ir kitoki žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvaus protokolo ratifikavimo ir kt.

Komitetas baigiamosiose išvadose dėl III-IV ataskaitos, prašė V-VI ataskaitą pateikti iki 2019-02-28.

Esmė. Siūloma pritarti Jungtinės V-VI Konvencijos įgyvendinimo ataskaitos projektui, kuriame pateikiama informacija apie 2013-2018 m. vykdytas priemones, įvertinus Komiteto baigiamąsias išvadas dėl III-IV ataskaitos.

Per atsiskaitomąjį laikotarpį atlikti pagrindiniai darbai:

- Pagerintas duomenų apie vaikus rinkimas pagal amžiaus grupes, lytį, socialinę ekonominę padėtį, pagal vaikų, kuriems reikalinga speciali apsauga, ir kitas grupes.
- Priimti Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimai, kuriais uždraustos fizinės bausmės, vaiko nepriežiūra pripažinta kaip viena iš smurto formų prieš vaikus, nustatyta reagavimo į galimus vaiko teisių pažeidimus procedūra, įtvirtinta atvejo vadyba.
- Teisės aktuose aiškiai įvardinti geriausi vaiko interesai, sustiprinta vaiko teisė būti išklausytam priimant sprendimus, susijusius su jo gyvenimu. Numatytas privalomas psichologo dalyvavimas vykdant nepilnamečių apklausas baudžiamajame procese, sudaryta galimybė nukentėjusiam baudžiamajame procese nepilnamečiui gauti antrinę teisinę pagalbą, neatsižvelgiant į šeimos turtą ir pajamas, policijos įstaigose įrengti 65 vaiko apklausos kambariai ir kt.
- Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba tapo centrine institucija, įgyvendinančia vaiko teisių apsaugos politiką, jai suteikta daugiau finansinių, techninių ir kitokių išteklių veiklai stiprinti. Užtikrintas šios tarnybos darbas visą parą, darbo, poilsio ar švenčių dienomis. Vaiko teisių specialistų skaičius nuo 414 (2013 m.) padidėjo iki 644 pareigybių (2018 m.).

- Įgyvendinta nemažai priemonių, skirtų alternatyvioms globos šeimose ar bendruomenėje tėvų globos netekusiems vaikams formoms plėtoti: savivaldybėse įsteigti globos centrai, teikiantys pagalbą globėjams (rūpintojams), įvaikintojams, įteisinta ir plėtojama budinčių globotojų veikla, plečiamas bendruomeninių vaikų globos namų tinklas, supaprastinta įvaikinimo procedūra. Fiziniais asmenimis globėjams (rūpintojams), šeimynoms pradėtas mokėti globos (rūpybos) tikslinis priedas, nuo 2018 m. įteisinta universali išmoka vaikui („vaiko pinigai“) ir kt.
- Plėtojamos paslaugos, skirtos vaikams, nukentėjusiems nuo įvairių formų smurto – finansuojami nevyriausybinės organizacijų, dirbančių šioje srityje, projektai, įsteigta institucija, teikianti pagalbą seksualinę prievartą patyrusiems vaikams, investuojama į pozityvios tėvystės mokymus, finansuojama „Tėvų linija“, teikiamos mediacijos paslaugos, psichosocialinė pagalba ir kt.
- Įsteigtas Savižudybių prevencijos biuras, pradėta vykdyti savižudybių prevencijos programa mokyklose, priimtos Švietimo įstatymo pataisos dėl patyčių ir smurto prevencijos švietimo įstaigose, mokyklose diegiamos prevencinės programos (visose mokyklose bus įdiegtos 2021 m.).
- Švietimo įstatymas papildytas nuostatomis dėl kompleksiskai teikiamų švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos paslaugų (įsteigta tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriaus savivaldybėse pareigybė). Vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių ir ugdomų kartu su kitais ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupėse skaičius išaugo nuo 89,6 proc. 2014 m. iki 92,2 proc. 2017 m.
- Plėtojamos vaiko raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos paslaugos, padidintas paslaugų skaičius dienos stacionare, padidintos bazinės paslaugų kainos, atnaujintos paslaugų teikimo indikacijos, nustatyti nauji diagnostikos ir gydymo metodai ir kt. Asmens sveikatos priežiūros įstaigose papildomai įsteigta 45,5 medicinos psichologo etato. Nepaisant Komiteto raginimų, neatsisakoma gyvybės langelių – laikomasi nuostatos, kad vaiko prigimtinė teisė į gyvybę turėtų būti laikoma svarbesne už teisę žinoti savo kilmę ir tėvus ir atitinkančia vaiko interesus.
- Organizuoti mokymai skirtingų sričių specialistams smurto artimoje aplinkoje, seksualinių nusikaltimų vaikams prevencijos klausimais, nelydimų nepilnamečių, prekybos žmonėmis, geriausių vaiko interesų užtikrinimo ir kt. klausimais.
- 2013 m. ratifikuota Europos Tarybos konvencija dėl vaikų apsaugos nuo seksualinio išnaudojimo ir seksualinės prievartos bei Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvus protokolais. 2015 m. pasirašytas Konvencijos fakultatyvinis protokolai dėl pranešimų procedūros (įsipareigota ratifikuoti iki 2021 m.). Lietuva kol kas nėra pasirengusi prisijungti prie Tarptautinės konvencijos dėl darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos.

Vyriausybės pasitarimo protokolinio sprendimo projektu (teikiamas kartu su ataskaitos projektu) siūloma pritarti pateiktai ataskaitai ir pavesti SADM organizuoti ataskaitos vertimą į anglų kalbą, vertimą pateikti Vyriausybės kanceliarijai autentiškumui patvirtinti, o po patvirtinimo Užsienio reikalų ministerijai – nustatyta tvarka pateikti ataskaitą Komitetui.

Derinimas. Ataskaitos projektą rengė socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu sudaryta darbo grupė. Ataskaitos projektas patikslintas pagal Teisingumo, Švietimo, mokslo ir sporto, Sveikatos apsaugos, Vidaus reikalų ministerijų, Generalinės prokuratūros pastabas ir pasiūlymus. Iš kitų suinteresuotų institucijų pastabų negauta. Ataskaitos projektas teiktas derinti didžiausioms skėtinėms nevyriausybiniams organizacijoms (visuomeninei organizacijai „Gelbėkit vaikus“, asociacijai NVO vaikams konfederacijai, VŠĮ Paramos vaikams centrui, Lietuvos autizmo asociacijai „Lietaus vaikai“, Nacionalinei šeimų ir tėvų asociacijai), iš kurių pastabų ir pasiūlymų negauta. Ataskaitos projektas pristatytas ir aptartas Tarpžinybinėje vaiko gerovės taryboje.

Ataskaitos projekto teikimas ir Vyriausybės pasitarimo protokolinio sprendimo projektas patikslintas pagal Vyriausybės kanceliarijos 2019-09-20 raštu Nr. S-3244 pateiktas pastabas.

Dalykinio vertinimo išvada.

Siūlome klausimą svarstyti Vyriausybės pasitarime.